

Viite Lausuntopyyntö, Dnro EPOELY/2236/2020

Asia **Lausunto ehdotuksista Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitosuunnitelmaksi sekä Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmaksi vv. 2022-27**

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys on tutustunut asiakohdassa mainittuihin ehdotuksiin ja lausuu niistä seuraavaa.

1. Kuulemisen taustaa

Vesienhoidon suunnittelua ohjaa EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi, joka on pantu toimeen kansallisella lainsäädännöllä. Vesienhoidon tavoitteena on saada joet, järvet, rannikkovedet ja pohjavedet hyvään tilaan ja estää vesien tilan heikkeneminen.

Suomen ensimmäiset, vuoteen 2015 ulottuvat vesienhoitosuunnitelmat vahvistettiin valtioneuvostossa vuonna 2009. Niissä tavoitteeksi asetettiin laajalti vesien vähintään hyvän tilan saavuttaminen vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteesta oli mahdollista poiketa vain, mikäli sen saavuttaminen katsottiin mahdottomaksi luonnonolojen ylivoimaisuuden tai teknisen toteuttamiskelpoisuuden johdosta. Tavoitteen saavuttamista pystyi siirtämään joko vuoteen 2021 tai vuoteen 2027. Valtioneuvosto vahvisti toisen hoitokauden (2016-2021) vesienhoitosuunnitelmat vuoden 2015 lopussa. Nyt on siis järjestyksessä kolmas Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma, joka koskee vuosia 2022-2027.

Yleisellä tasolla ministeriöt ohjaavat vesienhoitosuunnitelmien toimeenpanoa ja toteutuksen seuranta. Valtio edistää toimien toteuttamista talousarviomäärärahojen ja valtiontalouden kehysten puitteissa sekä muilla käytettävissä olevilla keinoilla. Eri hallinnonalat edistävät vesienhoitotoimenpiteiden toteutusta omien talousarvioidensa ja kehystensä puitteissa. ELY-keskukset, aluehallintovirastot, metsähallitus, Suomen metsäkeskus, maakunnan liitot ja kunnat toimivat toimivaltansa puitteissa vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi.

Varsinais-Suomen ja Satakunnan toimenpideohjelma-alueen vesistöjen merkittävin ongelma on rehevöityminen, joka johtuu voimakkaasta hajakuormituksesta. Erityisesti maatalouden osuus kuormituksesta on suuri jokaisella toimenpideohjelma-alueen osa-alueella ja sen kuormitusta tulee vähentää merkittävästi, jotta vesien hyvä ekologinen tila on mahdollista saavuttaa. Ravinnekuormituksen vähentämistarve koskee myös muita sektoreita, sillä paikoitellen haja- ja loma-asutuksen, metsätalouden ja pistekuormituksen (yhdyskuntien ja teollisuuden jätevedet, kalankasvatus, turvetuotanto) kuormitus on merkittävää.

Kuulemisessa toivotaan mielipiteitä ovatko vesienhoidon toimenpiteet oikeita ja riittäviä ja miten eri tahot voivat edistää vesien hyvän tilan saavuttamista. Palautetta toivotaan erityisesti vesien tilaan vaikuttavista toiminnoista ja vesien tilan parantamiseksi suunnitelluista toimenpiteistä, niiden rahoituksesta ja toteutus-

ja edistämismvastaista sekä arvioihin edellisen kauden toimenpiteiden toteutumisesta. Lisäksi palautetta toivotaan ympäristöselostuksesta löytyviin ympäristövaikutusten arvioihin.

Ehdotus vesienhoitosuunnitelmaksi ja toimenpideohjelmaksi vuosille 2021-2027 antaa Kirkkojärven hoitoyhdistykselle laajan kokonaiskuvan alueen vesistöjen keskeisistä haasteista ja toimenpiteistä niiden ratkaisemiseksi.

Vaikka valmistelu on tehty laajassa yhteistyössä eri tahojen kanssa, tieto vesienhoidon suunnittelusta ja siihen liittyvistä toimenpidetarpeista ei välity hyvin kansalaisille. Ongelmana on vesienhoidon suunnitteluun liittyvän termistön vaikeaselkoisuus sekä asiakirjojen laajuus. Asiakohdassa mainittujen kuultavien asiakirjojen yhteenlaskettu sivumäärä on 360 kpl.

Suuren yleisön, kaupunkien ja kuntien sekä päätöksentekijöiden tietoisuutta vesienhoidon suunnittelusta ja vesien tilan parantamisen merkityksestä tulee kasvattaa, jotta mm. toimenpiteiden toteuttajajoukkoa saadaan laajennettua. Suunnitelman ja toimenpiteiden sisältöä tulee avata ymmärrettävästi käyttäen kansantajuisia termejä ja esitellä kentällä käytännön toimijoiden parissa.

2. Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistyksen toimialue käsittää koko Kiskonjoen vesistön ja siihen kuuluvan Kirkkojärven. Hoitoyhdistyksen tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan edistää vesiensuojelua toimialueellaan, estää Kirkkojärven rehevöitymistä, parantaa sen veden laatua ja edistää näin asukkaiden viihtyisyyttä. Henkilöjäseniä yhdistyksessä on noin 220. Kuluva vuosi on yhdistyksemme juhlavuosi, sillä yhdistyksen perustamisesta tuli tammikuussa 30 vuotta.

Yhdistyksen toiminta on hyvin monipuolista ja se keskittyy Kirkkojärven tilan parantamiseen. Yhdistys on osallistunut erilaisiin hankkeisiin ja tilaisuuksiin, järjestänyt omia tapahtumia, tarkkaillut ympäristön ja kalaston tilaa, valvonut kalastusta ja puuttunut ilmeneviin epäkohtiin. Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys on julkaissut eettiset säännöt, jotka antavat asukkaille käytännön ohjeita pitää huolta ympäristöstään ja järvestämme sekä toimimisesta yhteisen edun hyväksi. Nämä eettiset säännöt on julkaistu kotisivuillamme www.Kiskonkirkkojarvi.

3. Kiskonjoen-Perniönjoen vesistö

Lähes koko Kiskonjoen-Perniönjoen vesistö sijaitsee Varsinais-Suomen maakunnassa, pieni osa vesistöä on mm. Uudenmaan puolella. Vesistö on Varsinais-Suomen toiseksi suurin ja runsasjärvisin. Vesistö kuuluu maakuntarajat ylittävään Kiskon-Vihdin järvisetuun, joka on oma maisemamaakunta. Vesistö on lähes kokonaan Salon kaupungin aluetta, valuma-alue kattaa pääosin Perniön, Kiskon, Muurlan ja Suomusjärven sekä eteläosia Kiikalasta ja Perttelistä. Vesistö laskee Saaristomereen Särkisalon Laukanlahdessa. Vesistön keskusjärvi, Kiskon Kirkkojärvi, on Varsinais-Suomen kolmanneksi suurin ja se on pintavesityypiltään matala humusjärvi.

Vesistö on yksi harvoista etelärannikolla sijaitsevista jokivesistöistä, joissa on jäljellä vielä luonnontilaisia osia ja se on nimetty Suomen erityissuojeluvesistöjen joukkoon (Ympäristöministeriö 1992). Vesistössä on viisi Natura-aluetta. Vesistössä esiintyy maamme uhanalaisimpia luontotyyppisiä, kuten savikkoalueiden virtavesiä ja luontaisesti runsasravinteisia järviä, joita ihmisen toiminta on muuttanut pisimpään. Uusia voimalaitoksia ei vesistöön saa rakentaa Koskiensuojelulain (35/1987) perusteella.

Alueella on runsaasti loma-asutusta ja sen sijainti lähellä monia kaupunkeja tekee siitä erityisen arvokkaan virkistyskäytölle. Suosituimpia ovat ulkoilu, veneily, kalastus, uinti ja lintuharrastus. Vesistön läpi kulkee suosittu melontareitti. Alueen käyttö on entisestään kasvanut koronapandemian aikana, koska kaupunkilaiset ovat ryhtyneet asumaan aiempaa enemmän mökeillään.

4. Vesistön ekologinen tila ja sitä heikentävät tekijät

Vesistön virtavesien ekologinen tila on toimenpideohjelman mukaan pääosin tyydyttävä. Kirkkojärvi ja eräät muut järvet ovat välttävissä tilassa, latvoilla on myös hyvälaatuisia järviä ja puroja. Merkittävin veden laatua ja virkistyskäyttöä heikentävä tekijä on rehevöityminen. Maa- ja metsätalouden valumavedet, haja-asutus sekä vanhat huonokuntoiset viemärijärjestelmät, jätevedenpuhdistamot ja kaivokset kuormittavat vesistöä. Rehevöityneen Kirkkojärven nykyinen tila näkyy järven ranta-asukkaille mm. ajoittaisina leväkukintoina veden sameutena sekä massiivisina rantakasvustoina ja särkikalamäärinä, jotka heikentävät järven virkistyskäyttöä.

Kiskonjoen vesistön ekologista tilaa heikentävät rehevöitymisen lisäksi lukuisat padot, jotka estävät vaelluskalojen pääsyn kutujokiinsa. Kiskonjoki on ikivanha vaelluskalajoki, josta on pyydetty lohta jo 1500-luvulla. Vesistön alaosassa, Latokartanonkoskella, kutee edelleen vaelluskaloja, joista monet ovat nykyään uhanalaisia. Myös patojen yläpuolisissa sivupuroissa elää paikallisia taimenkantoja. Vesistön alkuperäisen ja erittäin uhanalaisen meritaimenkannan elvyttämiseksi on laadittu maa- ja metsätalousministeriössä elvytysuunnitelma (Maa- ja metsätalousministeriö 2019).

5. Kiskon Kirkkojärven seuranta ja järven tila seurantojen valossa

Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus Oy on seurannut vuodesta 1988 lähtien Kiskon Kirkkojärven veden laatua kolmella havaintopaikalla kaksi kertaa vuodessa tapahtuvilla näytteenotoilla, jotka kuuluvat Salon kaupungin Toijan jätevedenpuhdistamon velvoitetarkkailuun. Veden laadun lisäksi järven kasviplanktonia ja pohjaeläimistöä seurataan velvoitetarkkailuun liittyen kolmen vuoden välein.

Varsinais-Suomen ELY-keskus seuraa Kiskon Kirkkojärven vedenlaatua yleensä kolmen vuoden välein neljä kertaa vuodessa yhdessä havaintopaikassa. Tutkimusvuosina otetaan myös kasviplanktonnäyte elokuussa. Seurantaohjelmaan kuuluu myös joka kolmas vuosi järven rantamatalan pohjaeläinten sekä kivien päällystevien seuranta. Havaintopaikkoja on kolme eri puolilla järveä. Kirkkojärvi on niin ikään mukana valtakunnallisessa leväseurannassa, jota on tehty vuodesta 1998 lähtien. Havaintoja tekee **koulutettu vapaaehtoinen henkilö Kiskosta**.

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys ry on seurannut Kirkkojärven kalaston tilaa teettämällä LS-Kalatalouskeskuksella vuodesta 2005 lähtien viiden vuoden välein koeverkkokalastuksia Nordic-sarjoilla. Yhdistyksen talkoapu on ollut välttämätön tutkimuskalojen käsittelyssä.

Järviwiki-sivuston (<http://järviwiki.fi>) mukaan Kirkkojärven typpi- ja etenkin fosforipitoisuus on noussut huomattavasti pitkällä aikavälillä. Myös kasviplanktonin määrään verrannollinen a-klorofyllipitoisuus on hyvin suuri ja ilmentää voimakasta rehevöitymistä. Pintavedessä on usein esiintynyt voimakasta hapen ylikyllästystä, mikä liittyy voimakkaaseen planktonlevätuotantoon. Pohjanläheisessä vedessä on havaittu 2000-luvun mittauksissa voimakasta hapenpuutetta kesäisin. Järven humuspitoisuus on veden väriluvun ja etenkin kemiallisen hapenkulutuksen perusteella kasvanut pitkällä aikavälillä. Sameus on lisääntynyt voimakkaasti 1970-luvulta lähtien ja vastaavasti näkösyvyys on pienentynyt. Veden pH-arvo on ollut viime vuosien kesämittauksissa 7,2-8,6, mikä osoittaa planktonlevätuotannon olevan voimakasta. Viime kesänä 2020 Kirkkojärvellä tehtiin useita havaintoja hyytelösammalelimestä, joka oli tarttunut pyydyksiin ja laituriin. Asiasta on ilmoitettu vieraslajitietokantaan.

Järven pohjoispään levähavaintopaikassa (Kirkonkylänlahden kunnan uimaranta) on ollut lähes poikkeuksetta avovesikausina runsaasti tai erittäin runsaasti sinilevää. Järven kasviplanktonin kokonaisbiomassa on vastannut erittäin reheville ja ekologiselta tilaltaan huonoille järville ominaisia lukemia. Myös pohjaeläintutkimuksen perusteella Kirkkojärvi on hyvin rehevä. Toijan jätevedenpuhdistamon lähellä olevan tarkkailupaikan (Kirkonkylänlahti) pohjaeläimistön kokonaisbiomassa

oli vuonna 2018 korkein koko seurantajakson aikana. Veden hygieeninen tila on ollut kuitenkin yleensä hyvä.

Kirkkojärven kalabiomassa ja kalantuotanto ovat suuria ja ne näyttävät koeverkkokalastusten mukaan jatkuvasti kasvaneen. Vuonna 2020 keskimääräinen yksikkösaalis (5,8 kg/verkkojata) oli selvästi suurin 15 vuoden seurantajaksoissa. Muilla Etelä-Suomen rehevillä järville tehdyissä koekalastuksissa yksikkösaaliit ovat olleet pääsääntöisesti pienempiä. Järven valtalajeja ovat särkikalat, joiden osuus on ollut jatkuvasti vähintään kaksi kolmasosaa kalaston massasta ja yksilömäärästä. Särkikaloista selvästi runsaimpia lajeja ovat lahna ja pasuri, joita yhdessä on ollut yli puolet vuosien 2010-2020 saaliista sekä kappaleina että biomassana. On huomattavaa, että Kirkkojärvestä on myös vahva petokalakanta: petokalojen (kuha, ahven, hauki) osuus koekalastusten saaliin painosta on ollut seurantajakson aikana 20-30 prosenttia. Järvellä suoritetaan vapaaehtoisvoimin pienimuotoista särkikalojen hoitokalastusta kolmella rantarysällä. Nämä hoitosaalet ovat olleet vuosittain muutamia satoja kiloja.

Hoitoyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että tämän erityissuojeluvessistön pitkien seurantojen aikasarjojen jatkuvuus turvataan. Ilmastonmuutoksen arvaamattomat seuraukset luovat seurantaan uusia haasteita.

Säännöllistä ja riittävän tiheästi tapahtuvaa seurantatietoa on Kiskon Kirkkojärvestä niukasti. Puutteellinen tietopohja luo epävarmuutta sekä luokitteluun että toimenpiteiden suunnitteluun. Toijan jätevedenpuhdistamon kuormituksen vaikutukset Kirkkojärven tilaan ovat jääneet helposti havaitsematta, koska tarkkailuun kuuluvia näytteenottoja/vuosi on aivan liian vähän. Erityisesti runsaiden sateiden aikana puhdistamoon joutuvat hulevedet purkautuvat jätevesien mukana nopeasti suoraan järveen. Huolena on lisäksi, että Salon kaupungin velvoitetarkkailu loppuu kokonaan, kun Toijan jätevedenpuhdistamon jätevedet ohjataan kaupungin runkoviemäriin.

Kirkkojärven seuranta tulee laajentaa ja tihentää nykyisestä. Esimerkiksi leväseurantaan on lisättävä myös järven eteläosa, koska levätilanne on usein huomattavan erilainen kahdeksan kilometriä pitkän Kirkkojärven eri osissa.

6. Vesistön järvien tilaluokan muutokset

Verrattuna edelliseen suunnittelukauteen Kiskonjoen-Perniönjoen vesistön järvien tilaluokka on pysynyt ennallaan tai laskenut Naarjärven, Omenojärven, Kurkelanjärven ja Varesjärven osalta, joista kaksi viimeksi mainittua on pudonnut hyvästä tilasta välttävään. Hyvässä tai erinomaisessa tilassa ei vesistöissä ole enää kuin muutama järvi. Vesistön keskusjärvi, Kiskon Kirkkojärvi on pysynyt laajaan aineistoon perustuvan ekologisen luokittelun mukaan tilaluokaltaan välttävänä.

7. Hyvän ekologisen tilan saavuttaminen

Yli puolet (52 %) Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueen vesimuodostumista vaatii jatkoaikaa ja jatkotoimenpiteitä hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi. Suurin syy tähän on ravinnekuormituksesta johtuva rehevöityminen. Suurin osa Kiskonjoen-Perniönjoen vesistöistä tulee vesienhoitoalueen suunnitelman mukaan saavuttamaan hyvän tilan vuonna 2027. Vesienhoitosuunnitelman taulukon 54 mukaan kuusi järveä vesienhoitoalueen 604 järvestä ei kuitenkaan pääse tuolloinkaan hyvään tilaan. Syyksi tähän mainitaan em. järvien *luonnonolosuhteet*.

Kiskon Kirkkojärvi kuuluu em. poikkeamajärvien joukkoon ja se on Kiskonjoen-Perniönjoen vesistön ainoa järvi, jonka hyvän tilan saavuttaminen siirtyy edelleen vuoden 2027 jälkeen. Kirkkojärvelle on asetettu aikataulupoikkeama *luonnonolosuhteista johtuen*.

Hoitoyhdistys ihmettelee, että tieto Kiskon Kirkkojärven aikataulupoikkeamasta puuttuu Varsinais-Suomen ja Satakunnan toimenpideohjelman karttakuvasta 17.1.

Suomessa on toteutettu yli 12 vuotta EU:n ja kansallisen lain mukaisia vesienhoidon toimenpiteitä, joilla pyritään vesistöjen hyvään tilaan. Yhdistys paheksuu, ettei tämän erityissuojeluvesistön keskusjärven tilaa ole saatu eikä edelleenkään tulla saamaan hyvään ekologiseen tilaan. Seuraavan suunnittelukauden lopussa, vuonna 2027, Kiskon Kirkkojärvi on edelleen välttävissä tilassa, vaikka aikaa on tuolloin kulunut EU:n käynnistämästä vesipolitiikan puitedirektiivistä jo peräti 27 vuotta.

Toimenpideohjelman mukaan suurin syy poikkeamien käyttöön on suuresta ravinnekuormituksesta johtuva rehevöityminen. Erityisesti peltoviljelystä johtuvaa ravinnekuormitusta ei toimenpideohjelman mukaan ole mahdollista vähentää riittävästi vaaditussa aikataulussa. Kuormituksen tehokkaampi vähentäminen edellyttää ohjelman mukaan myös uusien ohjauskeinojen ja menetelmien kehittämistä. Vaikka kaikki toimenpiteet toteutettaisiin tavoiteaikataulussa, niiden vaikutus näkyy ohjelman mukaan erityisesti suurissa vesistöissä vasta pitkän ajan kuluttua. Lisäksi useiden järvien sisäinen kuormitus pysyy korkeana vielä vuosia. Myös vesistöjen kunnostukset ovat toimenpideohjelman mukaan monessa tapauksessa syynä jatkoajan tarpeeseen. Laajamittaisen vesistöjen kunnostamisen edellyttämä perusteellinen hanketason suunnittelu, lupaprosessi sekä hankkeiden rahoittaminen vie vuosia, joten kunnostushankkeet eivät ehdi parantamaan vesien ekologista tilaa riittävän nopeasti. Toimenpiteet vaikuttavat hitaasti ja vesiympäristön palautuminen siihen kohdistuneesta häiriöstä vie useita vuosia tai jopa vuosikymmeniä.

Yhdistys ihmettelee, ettei aikataulupoikkeaman syynä mainittuja luonnonolosuhteita ole selvästi kerrottu, vaan niillä ilmeisesti tarkoitetaan hallitsematonta ulkoista ja sisäistä kuormitusta, kunnostustoimien hitautta ja vesistöjen pitkää toipumisviivettä. Edellä mainitut ”luonnonolosuhteet” eivät ole hoitoyhdistyksen mielestä syynä Kirkkojärven edelleen jatkettuun aikataulupoikkeamaan, vaan syinä ovat puutteellinen toimenpidevalikoima ja esitettyjen toimenpiteiden riittämätön toteutuminen.

8. Sisäinen kuormitus

Toimenpideohjelman mukaan sisäisellä kuormituksella tarkoitetaan yleensä ravinteiden (fosforin ja typen) vapautumista pohjasedimentistä. Tätä ilmenee erityisesti hapettomissa olosuhteissa. Sisäistä kuormitusta tapahtuu jo luontaisesti, mutta sen määrä on yleensä hyvin pieni verrattuna ihmisen toiminnan rehevöittämissä vesissä tapahtuvaan sisäiseen kuormitukseen.

Levien kasvuun vaikuttavat monet tekijät, mutta normaaleissa olosuhteissa tärkeintä on fosforin ja typen riittävyys. Ne ovat yleensä touko-syyskuussa kasvun ns. minimitekijöitä. Rehevöityneissä vesissä levien käyttämä fosfori on aina lähtökohtaisesti peräisin ulkoisesta kuormituksesta, mutta runsas levien ja makrofyyttien tuotanto aiheuttaa noidankehän, jossa sisäisellä kuormituksella on suuri merkitys. Pohjasedimentissä tapahtuva eloperäisen aineksen hajotus kuluttaa sedimentin ja pohjanläheisen veden happea. Hapettomissa oloissa pohjasedimentin sisältämä fosfori liukenee veteen fosfaattina, jota perustuottajat pystyvät käyttämään.

Pohjanläheisen veden fosforivarastot kulkeutuvat päällysveteen lähinnä syksyllä ja keväällä kerrostuneen veden sekoitussa pohjaa myöten. Sisäisen kuormituksen merkitys on suurimmillaan järvissä, joissa veden lämpötilakerrostuminen luo hyvät edellytykset pohjanläheiseen happikatoon. Sekoittumisolosuhteet joissa tai jokimaisissa vesistöissä eivät yleensä mahdollista hapetonta pohjakerrosta ja näin ko. vesissä ei sisäisellä kuormituksella ole merkittävää vaikutusta vesien rehevöitymiseen.

Toimenpideohjelman alueella monien järvien ja rannikkovesien rehevöitymiskehitys on voimistunut sisäisen fosforikuormituksen vaikutuksesta. Samaan aikaan myös sedimentaatio on kiihtynyt. Järvien ja merialueiden sisäinen ravinnekierto on voimistunut selvästi verrattuna ulkoiseen kuormitukseen.

Useimmilla alueilla ulkoinen kuormitus on kuitenkin yhä niin voimakasta, että se ylläpitää ja kiihdyttää sisäistä kuormitusta entisestään. Jotta sisäistä kuormitusta saataisiin näillä alueilla pienennettyä, olisi ensin vähennettävä vesistöjä rehevöittävää ulkoista kuormitusta.

Kuten erittäin rehevän Kirkkojärven vesistöseurannat osoittavat, järvessä esiintyy kerrostuneisuuskausina happivajausta alusvedessä, ja pohjasta vapautuu mm. liukoista fosforia. Järveen tuleva suuri ulkoinen kuormitus ylläpitää ja edistää varmasti Kirkkojärven sisäistä kuormitusta entisestään. Järven kuormituksen sietoa kuitenkin ilmeisesti ”helpottaa” sen veden lyhyt viipymä (teoreettinen viipymä 32 vrk).

9. Kiskonjoen vesistön ja Kirkkojärven ulkoinen ravinnekuormitus

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys on saanut Suomen ympäristökeskuksesta Kiskonjoen vesistön arvioidut kokonaisfosfori- ja kokonaistyyppikuormitustilastot (VEMALA-malli) kuormituslähteittäin vuosilta 2012-20. Mukana laskelmissa ovat myös luonnonhuuhtoumat (ks. liite 1).

Luonnonhuuhtoumalla tarkoitetaan toimenpideohjelman mukaan maa-alueilta vesistöihin kulkeutuvia aineita, kuten typpi- ja fosforiravinteita sekä kiintoainetta, jotka huuhtoutuvat maaperästä luontaisesti ilman ihmisen toiminnan vaikutusta. Luonnostaan ilman ihmistoimintaa tapahtuva aineiden kierto saa aikaan vesien ekologisen luonnontilan. Luonnonhuuhtouman erottaminen on oleellista ihmisen aiheuttaman kokonaiskuormituksen arvioimiseksi. Vuotuisella sadannalla on suhteellisen pienet vaikutukset luonnonhuuhtouman suuruuteen. Sen sijaan maankäyttö lisää eroosioherkkyyttä, ja täten sateisempina vuosina huuhtoutumat voivat lisääntyä huomattavastikin. Suoraan vesistöihin tuleva laskeuma sisältyy osaksi aineiden luonnollista kiertokulkua, osa laskeumasta on taas ihmisen aikaan saamaa.

Kiskon Kirkkojärven vuoden 2019 tarkkailuraportin mukaan järveen laskevat joet ja ojat tuovat mukanaan merkittäviä määriä ravinteita. Hajakuormitus keskittyy pääosin tulvakausiin ja on kuivina kesinä suhteellisen pientä. Suurin Kirkkojärven kuormittaja on tarkkailuraporttien mukaan maatalous (Koivunen 2020).

Vesistöön on joutunut vuosina 2012-20 keskimäärin noin 35 tonnia fosforia ja 542 tonnia typpeä vuodessa. Varsinkin fosforikuormitus näyttää vesistöissä kasvaneen viime vuosina (ks. liite 1). Peltoviljelyn osuus kokonaisfosforikuormituksesta on ollut noin 70 prosenttia ja kokonaistyyppikuormituksesta noin 54 prosenttia. Myös maa-alueilta (metsät, pellot) tuleva luonnonhuuhtouma on vesistöalueella merkittävä. Typen osalta tämä on muodostanut noin 39 prosenttia ja fosforin osalta noin 25 prosenttia kokonaiskuormituksesta (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Kiskonjoen vesistön ulkoisen ravinnekuormituksen osuudet kuormituslähteittäin laskettuina VEMALA-mallin vuosien 2012-20 keskiarvoista.

	% fosforikuormituksesta	% typpikuormituksesta
Peltoviljely	70,3	53,5
Hulevedet	0,1	0,2
Metsätalous	1,1	2,2
Laskeuma	0,8	2,9
Haja-asutus	2,1	1,1
Pistekuormitus	0,2	1,5
Luonnonhuuhtouma, metsät	18,6	28,8
Luonnonhuuhtouma, pellot	6,8	9,8
YHTEENSÄ	100	100

Peltoviljely on vesistön merkittävin ravinnekuormittaja. Vaikka muiden ihmistoimintojen osuus on suhteellisen pieni, voi myös niiden merkitys Kiskonjoen vesistön ja Kirkkojärven rehevöitymisessä olla huomattava. Oman erityisen ongelman muodostavat lisäksi hylättyjen kaivosten jätealueilta vesistöön valuvat raskasmetallit ym. myrkyt.

On itsestään selvää, että Kiskonjoen vesistön ja Kiskon Kirkkojärven valuma-alueen vesien hallintaan on panostettava kovasti ja muuttuvat olosuhteet on otettava tarkasti huomioon vesienhoitosuunnitelmassa ja toimenpideohjelmassa. Ilmaston muutoksen myötä sadanta lisääntyy, joten valunta ja ravinnekuorma kasvavat. On tutkittava aktiivisesti niitä mahdollisia uusia toimintamuotoja, joiden avulla varsinkin peltoviljelyn ravinnekuormaa voidaan pienentää.

Kiskon Kirkkojärven viipymä on vain noin kuukausi, joten järven kuormituksesta osa siirtyy nopeasti alaspäin vesistöissä. Kiskonjoki laskee Saaristomereen, jonka edelleen pahanevan rehevöitymisen keskeisin syy on vesistöistä tuleva ravinnekuormitus, joten Kirkkojärven ravinnekuormituksen vähentämisellä on suora vaikutus myös Itämeren tilaan.

10. Yhdyskunnat

Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa todetaan yhdyskuntien toimenpiteiden toteutumistilanteesta vuosilta 2015 ja 2021, että *useat toimenpiteet ovat edenneet lähes suunnitellusti ja että jätevedenpuhdistamoja on keskitetty ja pienempiä puhdistuslaitoksia lakkautettu.*

Kiskon Toijan jätevedenpuhdistamo on rehevöittänyt pitkään ja olennaisesti Kiskon Kirkkojärveä, mikä näkyy erityisesti purkualueen läheisen rantavyöhykkeen massiivisena umpeenkasvuna sekä ajoittain veden ja pohjan laadussa, mikä käy ilmi myös puhdistamon vesistötarkkailun tuloksista.

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys on esittänyt vuonna 2017 Salon kaupungille, että Kirkkojärveen jätevesiä laskeva Toijan jätevedenpuhdistamo tulee lakkauttaa ja alueen jätevedet on siirrettävä rakenteilla olevaan Kisko-Muurla-Salo-runkoviemäriin. Kuntalaisaloitteen seurauksena, kaupunki on tehnyt budjettivarauksia tuleville vuosille, ja näyttää siltä, että järven pistekuormitus tulee vihdoin tältä osin poistumaan lähivuosina.

11. Haja- ja loma-asutus

Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa todetaan haja- ja loma-asutuksen toimenpiteiden toteutumistilanteesta vuonna 2021, että *toimenpiteet eivät ole edenneet suunnitellusti, mikä johtuu lainsäädäntömuutoksista sekä kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien hitaasta uusimisesta. Koulutus ja neuvonta on toteutunut suhteellisen hyvin.*

Ohjauskeinojen edistämisen ja kehittämisen vastuu on pääosin kunnilla ja vesihuoltolaitoksilla. Toimenpiteenä ranta-alueilla on kiinteistökohtaisten jäteveden käsittely-yksiköiden käyttö ja ylläpito. Lomakiinteistöistä 60 % on toimenpideohjelman mukaan kantoveden varassa, jolloin kiinteistöllä ei ole jätevesien käsittelyjärjestelmän ylläpitotarvetta.

Hoitoyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että jätevesien käsittelyn valvontaa ja neuvontaa toteutetaan Kiskonjoen vesistön haja-asutusalueella tehokkaasti jätevesien käsittelyn ylläpitämiseksi ja kiinteistökohtaisten jätevesijärjestelmien tehostamiseksi mukaan lukien loma-asutus.

12. Metsätalous

Toimenpideohjelman mukaan metsätalouden merkittävimmät haittavaikutukset vesistöissä aiheutuvat ojituksista, hakkuista ja maan muokkauksesta. Metsätalouden ravinnekuormitus on Varsinais-Suomessa

suhteellisen pientä, mutta sen paikalliset vaikutuksen vesistöihin voivat olla huomattavat. Metsäojitusten vesistökuormitus on suurempaa ja pitkäaikaisempaa kuin aiemmin on arvioitu. Kun ilmastonmuutos johtaa sateiden ja rankkasateiden lisääntymiseen, ojitusten aiheuttama eroosio ja ravinteiden huuhtoutuminen kasvaa. Lisäksi avohakkuiden ja muokkauksen kuormitusriski kasvaa. Sateet voimistavat ja äärevöittävät virtausta uomissa, jolloin tulvariskit kasvavat ja lisäävät virtaamapiikkien aiheuttamaa eroosiota valuma-alueiden alaosissa olevilla alueilla.

Toimenpiteiksi metsätalouden osalta esitetään Kiskonjoen-Perniönjoen vesistöalueella seuraavaa:

- Kunnostusojituksen vesiensuojelu ja suunnittelu osana suometsänhoitoa
- Uudistushakkuiden suojakaistat vesistöjen ja purojen lähistöllä
- Koulutus ja neuvonta

Hoitoyhdistys toteaa, että ilmastonmuutos korostaa metsätalouden vesistökuormitusta entisestään. Hoitoyhdistys pitää tärkeänä, että kunnostusojituksia ja avohakkuita toteutetaan tiukasti esitettyjen toimenpiteiden mukaisesti arvokkaan Kiskonjoen vesistön valuma-alueella.

13. Maatalous

Vuonna 1993 laadittiin Kiskonjoen vesistön luonnontaloudellinen kehittämissuunnitelma. Maatalous oli suurin Kiskonjoen vesistön ravinnekuormittaja. Koko vesistöalueen tilan merkittävä parantaminen oli suunnitelman mukaan mahdollista vain vähentämällä maatalouden aiheuttamaa kuormitusta. Toimenpiteiden pääpaino oli tilakohtaisten ympäristöhoitosuunnitelmien laatimisessa ja toteuttamisessa (Turun vesi- ja ympäristöpiiri 1993).

Vuonna 2006 julkaistiin Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportti Kiskon maatalousalueiden kosteikkojen ja suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmaksi (Lounais-Suomen ympäristökeskus 2006). Suunnittelun keskeisenä tavoitteena oli parantaa viranomaisten, neuvojien ja viljelijöiden välistä vuorovaikutusta sekä luoda paikallista innostusta vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen. Suunnitelma oli laadittu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, jotta etenkin paikallinen näkemys ja tietämys tulisivat huomioituksi. Tarkoitus oli, että suunnitelmajulkaisu päättyy alueen viljelijöiden ja maanomistajien käyttöön ja tulee hyödynnetyksi ympäristötuen erityistukien hakemisessa. Tärkeä yhteistyötaho hankkeessa oli Kiskon Kirkkojärven suojeluyhdistys (nyk. Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys).

Edellä mainitun yleissuunnitelman maastaselvitykset toivat ilmi, että Kirkkojärven laskevat joet ja purot tulvivat monilla rantapelloilla ja monilla Kirkkojärven osa-alueilla pellot ulottuivat aivan rantaan asti ja järven laskevien jokien varren kaltevilla pelloilla olisi suojavyöhyke erittäin tarpeellinen. Raportin mukaan Kiskon alueella maatalouteen liittyvistä ympäristönsuojelullisista tavoitteista tärkeimpiä olivat ravinnekuormitusta vähentävien viljelytekniikoiden käyttö, suojavyöhykkeiden perustaminen erityisesti tulvanalaisille alueille sekä perinnebiotooppien hoidon ja luonnon monimuotoisuuden ja maisemanhoidon edistäminen. Hyvin monille kalteville pelloilla suositeltiin tämän vuoksi suojavyöhykkeiden ja kosteikkojen perustamista, jotka merkittiin karttapohjille. Keinoina esitettiin maatalouden ympäristötukien käyttämistä suojavyöhykkeiden ja kosteikkojen perustamiseksi ja viljelijöiden innostamista hakemaan ko. tukia. Kiskon alue oli hankkeessa pilottikohteena.

Varsinais-Suomi on vesienhoidon toimenpideohjelman mukaan maamme tärkeintä ja intensiivisintä maataloustuotantoaluetta. Tähän ovat muun muassa vaikuttaneet viljanviljelylle ja puutarhatuotannolle suotuisa ilmasto sekä maaperä ja pinnanmuodostus. Viime vuosien vähälumiset ja leudot talvet vesisateineen ovat kasvattaneet talviaikaisen kuormituksen määrää erityisesti syksyllä muokatuilta pelloilta.

Tämä on näkynyt myös Kiskonjoen vesistön ravinnekuormituksen kasvuna viime vuosina (ks. liite 1) ja suuntaus tulee todennäköisesti jatkumaan.

Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa todetaan maatalouden toimenpiteiden toteutumistilanteesta vuonna 2015 ja vuonna 2021 muun muassa seuraavaa:

Toteutuminen v. 2015

Kaikki maatalouden toimenpiteet ovat käynnistyneet, mutta toimenpidemäärät eivät ole toteutuneet suunnitellusti. Osalle toimenpiteistä (esim. suojavyöhykkeet) tuki ei ole ollut viljelijöille riittävän houkutteleva.

Arvioitu toteutuminen v. 2021

Maatalouden toimenpiteiden toteutus on jäljessä. Osaa toimenpiteistä, kuten suojavyöhykkeitä tai talviaikaista kasvipeitteisyyttä on toteutunut paljon, mutta kohdentaminen vesienhoidon kannalta ongelmallisimmille alueille ei ole aina onnistunut. Osaa toimenpiteistä, kuten kosteikkoja ja lannan prosessointia on tehty tavoitetta vähemmän.

Vesienhoitosuunnitelman mukaan järvien, jokien ja purojen ympäristötavoitteiden kannalta tärkeimpiä ovat vesienhoitoalueella erityisesti peltoviljelyn ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet, kuten peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen, suojavyöhykkeet ja kosteikot.

Vesienhoitosuunnitelman mukaan haasteena maatalouden kuormituksen vähentämisessä on ollut suunnittelukaudesta toiseen toimenpiteiden toteutumisen rahoitus ja sen kohdentaminen ongelmallisille alueille. Vesienhoidon toimenpiteiden toteuttaminen eri sektoreille perustuu em. suunnitelman mukaan suurilta osin vapaaehtoisuuteen ja laajaan yhteistyöhön eri toimijoiden välillä. Toteutus on lisäksi riippuvainen riittävästä rahoituksesta. Nämä seikat ovat hidastaneet toteutusta. Toimeenpanon varmistamiseksi tulee suunnitelman mukaan laajentaa toteuttajakenttää, lisätä aktiivisia uusia toimijoita ja turvata toimenpiteiden rahoitus.

Vastuu maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän kehittämisestä on maa- ja metsätalousministeriöllä yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Toiminnanharjoittajat vastaavat maataloudelle esitettyjen vesiensuojelutoimien käytännön toteutuksesta. Myös ruokavirastolla, aluehallintovirastoilla, ELY-keskuksilla ja kuntien viranomaisilla sekä neuvonta- ja tuottajajärjestöillä ja tutkimuslaitoksilla on tärkeä rooli maatalouden vesienhoidon toimeenpanossa.

Peltoviljely on edelleen ylivoimaisesti merkittävin ravinnekuormittaja Kiskonjoen vesistössä. Keinovalikoima sen kuormituksen vähentämiseksi on ollut kuitenkin laaja jo suunnittelukausien alusta lähtien. Hoitoyhdistys pitää erittäin valitettavana, ettei peltoviljelystä johtuvaa kuormitusta Kiskonjoen vesistöön pystytä ilmeisesti uudenkaan toimenpideohjelman mukaisilla uusilla toimilla olennaisesti vähentämään, koska Kirkkojärven tila ei toimenpideohjelman mukaan kohene. Ilmastonmuutos korostaa peltoviljelyn vesistökuormitusta entisestään.

14. Kaivostoiminta

Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa 2022-27 ei kaivosten kuormitusten vähentämistoimenpiteiden toteutumistilanteesta todeta mitään. Toimenpiteenä kaivosten osalta on seuraavaa: *Kehitetään kaivostoiminnan ympäristölupamenettelyä ja valvontaa haitallisten vesistö- ja pohjavesivaikutusten estämiseksi. Toteutetaan kaivostoiminnan kestävyyttä parantavia tutkimushankkeita sekä tuetaan toiminnanharjoittajien sekä lupa- ja valvontaviranomaisten yhteistoimintaa kaivosten ympäristöasioiden hallinnassa. Erityistä huomiota kiinnitetään kaivosalueiden vesienhallintaan erilaisissa*

hydrologisissa olosuhteissa, vesien ja jätteiden kestäviin allasvarastointeihin, kehittyneiden jätevesien käsittelymenetelmien käyttöönottoon sekä onnettomuus- ja häiriötilanteiden vesipäästöjen hyvään hallintaan.

Lisäksi vesienhoitosuunnitelman ohjauskeinojen mukaan: *varmistetaan riskienhallinta kaivosten jäte- ja sivukivikasojen sekä teollisten kaatopaikkojen ja läjitysalueiden osalta mm. kaivannaisjätteen BAT-vertailuasiakirjan mukaiseksi. Tehdään riskikohteisiin toimenpide-esitykset toiminnanharjoittajien ja ELY-keskusten yhteistyönä ottaen huomioon myös jo suljetut kaivos- ja teollisuustoiminnot.*

Entinen Kiskon kunta on perinteistä kaivosaluetta. Kiskonjoen vesistön valuma-alueella sijaitsee ainakin kolme käytöstä poistettua kaivosta (Orijärvi, Aijala, Metsämonttu). Käytöstä poistettujen ikivanhojen kaivosten jätealueisiin on kipattu vuosikymmeniä jalostettavaksi kelpaamatonta rikastushiekkaa, jossa on runsaasti raskasmetalleja. Jätealueilta valuu myrkyllisiä vesiä mm. Orijärveen, Kiskon Kirkkojärveen ja Kiskonjokeen, joka on Natura-kohde. Tästä seuraa vakavaa vaaraa vesistölle ja myös ihmisille. Suomessa on ympäristöministeriön selvityksen mukaan 50 käytöstä poistettua vanhaa kaivosta. Ministeriön KAJAK-projektissa on selvitetty myös Kiskon suljettujen kaivosten ympäristöriskejä ja vuonna 2020 arvioitu niiden kaivannaisjätealueiden kunnostusmahdollisuuksia (Ympäristöministeriö 2020).

Jätealueet pitää seuraavaksi peittää ja vuotokohdat tukkia. Teknisesti tämä on mahdollista, mutta ongelmana on, ettei kenelläkään ole tietoa, kuka ko. alueista vastaa ja kenen pitäisi maksaa kustannukset. Edellä mainittujen vanhojen kaivosten lisäksi Kiskonjoen vesistön valuma-alueella on hiljattain lopettanut toimintansa Salon Mineraali OY:n Hyypiänmäen kaivos. Kiskoon on tulossa edelleen uusia kaivoksia.

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että KAJAK-projekti saa jatkorahoitusta ja että sen avulla Kiskonjoen vesistön valuma-alueella sijaitsevien vanhojen kaivosten jätealueet kunnostetaan mahdollisimman pian. Kunnostukset on suoritettava niin, ettei jätealueista enää pääse valumaan myrkyllisiä aineita arvokkaaseen vesistöön ja Kiskonjoen Natura-alueeseen, jossa parhaillaan elvytetään erittäin uhanalaista meritaimenkantaa. Tämä toimenpide on otettava mukaan toimenpideohjelmaan.

Vaadimme myös, että Varsinais-Suomen ELY-keskus osallistuu kaivoslainsäädännön kokonaisuudistukseen, jotta kaivosyhtiöiden vastuut ja velvoitteet selkiytetään ympäristönsuojelussa.

15. Vesistön kunnostukset

Toimenpideohjelmassa esitetään **rehevöityneiden järvien kunnostusta** Kiskonjoen vesistössä Enäjärvelle, Kiskon Kirkkojärvelle, Hirsijärvelle ja Ylisjärvelle. Enäjärvellä toimenpide koskee vesikasillisuuden niittoa (Uitsalmi) ja mahdollisesti ravintoketjukunnostusta. Kirkkojärvellä toimenpide koskee ravintoketjukunnostusta ja vesikasvillisuuden niittoa, Hirsijärvellä padon säännöstelyrakenteiden kunnostusta, säännöstelyn kehittämistä ja tarpeen mukaan vesikasvillisuuden niittoa ja ravintoketjukunnostusta. Ylisjärvellä on tarvetta toteuttaa ravintoketjukunnostusta.

Hoitoyhdistys pitää hyvin tärkeänä, että vesistön rehevöityneitä järviä kunnostetaan. Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys on omalta osaltaan hyvin aktiivisesti toteuttanut useina vuosina Kirkkojärven massiivisen ruokokasvuston leikkauksia, selvityttänyt järven kalaston koostumusta, hoitokalastanut särkikaloja rysillä, laatinut suosituksia kestävämmäksi kalastamiseksi ja asumiseksi järvellä ja sen rannoilla sekä valvonut kalastusta tehostetusti. Yhdistyksellä on oma kalastuksentralvoja, joka on saanut valtuudet valvontaan vesialueiden osakaskunnilta. Hoitoyhdistys on lisäksi pyrkinyt aktiivisesti kehittämään Kirkkojärven osakaskuntien välistä yhteistyötä.

Virtavesien elinympäristökunnostuksia esitetään Kiskonjoen-Perniönjoen vesistöissä Kiskonjoella, Perniönjoen sivu-uomissa, Kiskon Kirkkojärven yläpuolisilla latva- ja sivupuroilla sekä Myllyjoella ja Purilangoella. **Kalankulkua helpottavia toimenpiteitä** esitetään Kiskonjoen-Perniönjoen vesistöissä seuraavasti: Varesjoen keskiosan Koskenrannan pato, Mommolankosken kalatie (Toijanjoki), Holstenkosken kalatie (Aneriojoki), Pytönkosken pato (Asteljoki), Koskenpään ja Puostin padot (Huitinjoki).

Hoitoyhdistys on mukana maa- ja metsätalousministeriön NOUSU-ohjelmassa, jossa pyrkimyksenä on purkaa valtion avustuksella (12 milj.euroa) kalojen vaellusesteitä Suomessa. Purkukohteiksi pyritään ohjelmassa saamaan Kiskonjoen vesistöä ainakin Aneriojoen nousuesteet.

Vaelluskalojen palauttaminen ja kalatiet ovat Suomen hallitusohjelman kärkihankkeita. Kalojen esteetöntä kulkua edellyttävät myös EU ja Suomen vesienhoitosuunnitelmat. Vaelluskalakantojen elvyttämistä vesistöissä on edistetty valtion toimesta aktiivisesti. Salon kaupungin rahoittama Valonia on myötävaikuttanut latvavesien kunnostamisessa. Tärkeimpiä kalatiekohteita ovat Kiskonjoen alaosan Koskenkosken voimalan padot. Kalateitä on ryhdytty niihin rakentamaan tänä talvena yhteistyössä valtion viranomaisten, voimalaitoksen ja Kosken kartanon kanssa. Vesistön keskiosat vapautuvat näin vaelluskaloille 200 vuotta sitten tapahtuneen patoamisen jälkeen.

Alaslaskeutuvien vaelluskalojen poikasten joutuminen Koskenkosken voimalan turbiineihin pitää vielä estää, sillä vain pieni osa niistä selviää elossa alajuoksulle tehdyn tuoreen tutkimuksen mukaan. Tärkeää on myös helpottaa vaelluskalojen kulkua umpeen kasvavan Saarenjärven läpi.

Maa- ja metsätalousministeriön laatimassa Suomen alkuperäisten meritaimenkantojen elvytysuunnitelmassa esitetään Kiskonjoen vesistön osalta kalateitä tai vaellusesteiden poistoja 20 kohteeseen ja uomien ja sivupurojen kunnostuksia 35 kohteeseen (Maa- ja metsätalousministeriö 2019).

Viitaten em. elvytysuunnitelmaan hoitoyhdistys katsoo, että toimenpideohjelmassa esitetyt virtavesien kunnostuskohteet ovat Kiskonjoen vesistöissä alimitoitettuja kunnostusten tarpeisiin nähden. Kunnostuskohteita on otettava lisää toimenpideohjelmaan.

16. Vesistön säännöstely

Vuonna 1993 Kiskonjoen vesistöalueella oli neljä toimintakuntoista voimalaitosta, joista Koskenkosken voimala oli käytössä. Vesistön luonnontaloudellisessa kehittämissuunnitelman mukaan Kiskonjokea säännösteltiin lähinnä voimalaitostarpeisiin (Turun vesi- ja ympäristöpiiri 1993).

Vuonna 2007 käynnistyi Varsinais-Suomen TE-keskuksen aloitteesta hanke Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittämiseksi moninaiskäyttöä paremmin palvelemaan suuntaan. Hankkeessa tehtiin vesistöalueesta hyvin laajat perusselvitykset sekä kirjalliset tiedustelut vesistön eri käyttäjäryhmien (mm. Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys) näkemyksistä. Hankkeen raporttiluonnoksessa esitettiin eri vaihtoehtoja säännöstelyn kehittämiseksi ja annettiin suosituksia jatkotoimiksi muun muassa Kirkkojärven säännöstelyn osalta (Varsinais-Suomen ELY-keskus ym. 2010). Hanke kuitenkin kuivui jostain syystä kokoon eikä vesistön säännöstelyn kehittämiseksi ryhdytty toimenpiteisiin. Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittämistä ei liioin ole esitetty Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmassa.

Kirkkojärven hoitoyhdistys ihmettelee, että valtion huomattava panostus Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittämiseksi ei edennyt loppuraporttiin, saatikka kehittämistoimiin saakka ja katsoo, että vesistön säännöstelyn kehittäminen varsinkin ilmastonmuutoksen edetessä on entistä ajankohtaisempi. Vesistön säännöstelyssä on ratkaisevassa roolissa Kosken vesivoimalaitos. Säännöstelyn kehittämisessä tulee ottaa huomioon sadannan lisääntymisen vaikutukset säännöstelyn muutostarpeisiin sekä kuivien kausien ongelmat veden laadulle ja vesiluonnolle, jotka ovat jo koetelleet Kiskon Kirkkojärveä.

17. Suunnitelman ja toimenpideohjelman toteuttaminen

Vesienhoitosuunnitelman mukaan tärkeimpiä toimenpiteitä alueen pintavesien osalta ovat erityisesti peltoviljelyn ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet, kuten peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen, suojavyöhykkeet ja kosteikot. Yhdyskuntien osalta keskeisiä toimenpiteitä ovat viemärien vuotovesien vähentäminen ja viemäriverkoston saneeraaminen. Metsätaloudessa on kiintoainekuormituksen vähentämiseksi keskeistä etenkin kunnostusojituksen vesiensuojelun perusrakenteiden laadukas toteuttaminen ja tehostetun vesiensuojelun kohdentaminen sinne missä se on vaikuttavaa.

Vesienhoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien toimenpiteiden toteutus riippuu kuulemisaineiston mukaan monen eri tahon toimista. Näitä ovat esimerkiksi toiminnanharjoittajat, yritykset, kotitaloudet, kansalaisjärjestöt, valtion sektoriviranomaiset, aluehallintovirastot, kunnat, maakuntien liitot, tutkimuslaitokset, etujärjestöt, yhdistykset ja vapaaehtoiset toimijat. Ensisijainen vastuu toimien toteuttamisesta on niillä yksityisillä toimijoilla (mm. toiminnanharjoittajat, kansalaiset, järjestöt), jotka vaikuttavat toimillaan vesien tilaan. Monet vesiensuojelua edistävät toimet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja eri tahojen yhteistyöhön ja valmiuteen kehittää ja osallistua niiden rahoitukseen ja toimeenpanoon. Myös monet ohjaukset perustuvat vapaaehtoisuuteen.

Vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden toteuttaminen koskee yhteiskunnan kaikkia eri osa-alueita. Vesienhoidon suunnittelussa toimenpiteet on jaoteltu sektorikohtaisesti (mm. yhdyskunnat, haja-asutus, maatalous, metsätalous). Yhteistyötä ja -toimintaa tarvitaan sektoreiden välille huomattavasti nykyistä enemmän.

Hoitoyhdistys katsoo, että yhteistyömalleja ja verkostoja on kehitettävä ja löydettävä toimijoita, jotka sitoutuvat aidosti vesien tilan parantamiseen. Vesienhoitosuunnitelmien ja biodiversiteetin suojelun tavoitteita tulee edistää yhdessä. Valtion rahoitusta tulee kohdentaa sektorirajat ylittäviin ja verkostoitumista edistäviin hankkeisiin vaikuttavuusperiaatetta noudattaen.

Vesistöjen vaelluskalakantojen elvyttämisessä on maassamme viime vuosina selvästi edistytty mm. virtavesikunnostusten, noususteiden poistamisten ja kalastuksen säätelyn keinoin. Sen sijaan valuma-alueiden vesistökuormituksessa ei olla edetty, mikä näkyy paitsi lukuisissa järvissämme myös Saaristomerellä. Yhdistys painottaa, että vaelluskalakantojen elvyttämiseltä putoaa helposti pohja pois, jos kunnostettujen jokien veden laatu on huono ja kutualueiden pohjat liettyvät eroosion täyttämästä kiintoaineesta.

Ympäristöministeriön viime vuonna käynnistämä **vesiensuojelun tehostamisohjelma** vauhdittaa Itämeren ja sisävesien suojelua. Ohjelman toimilla vähennetään maatalouden ravinteiden päästöjä vesiin, kehitetään vesitalouden hallintaa maa- ja metsätaloudessa, kehitetään kaupunkivesien hallintaa ja lisätään vesistöjen kunnostushankkeita. Hallitus on linjannut rahoitukseksi 69 miljoonaa euroa vuosille 2019-2023. Ohjelma kokoaa yhteen tekijät, varmistaa toimenpiteiden rahoituksen ja luo jatkuvuutta vesiensuojeluun. Toimien kohteena ovat muun muassa maatalousvaltaiset valuma-alueet ja vesistöjen varret. Tavoitteena on luoda toimintamalli, jossa alueen toimijat – muun muassa viljelijät, metsänomistajat, neuvojat, viranomaiset ja vesiensuojeluyhdistykset – yhdessä asettavat tavoitteet vesiensuojelulle sekä suunnittelevat ja toteuttavat toimet.

Kirkkojärven hoitoyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että vesiensuojelun tehostamisohjelman toimia suunnataan tehokkaasti Kiskonjoen vesistöön, jotta tämän arvokkaan vesistön tila saadaan kaikilta osin kohenemaan hyvään ekologiseen tilaan viimeistään vuoteen 2027 mennessä. Vesistöjen hyvää ekologista tilaa ovat edellyttäneet jo hyvin kauan sekä EU:n vesipolitiikan puitteiden että Suomen kansallinen lainsäädäntö.

Vesistöjen kunnostamisessa päävastuu on alueellisilla ja paikallisilla toimijoilla. Salon kaupungin hiljattain lausunnossa olleessa luonnoksessa kaupungin ilmasto- ja ympäristöohjelmaksi vuosille 2021-25 ei esitetty toimenpiteitä Kiskonjoen-Perniönjoen vesistön tilan parantamiseksi, vaikka tämä kaupungin suurin vesistö on erityissuojeluvesistö ja erittäin arvokas sekä luonnolle että ihmisille.

Vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden käytäntöön vieminen on paikoin erittäin haastavaa kunnostushankkeiden toteuttajien puuttuessa. Valtio myöntää avustuksia kunnostuksiin, mutta hankeosaamisen, omarahoituksen puute ja lupien hakeminen voivat heikentää avustusten hyödyntämistä.

Tarvittavien toimenpiteiden toteuttamiseksi paikalliset yhdistykset ja kunnat tarvitsevat nykyistä enemmän konkreettista paikallistason neuvontaa sekä selkeitä ja yleistajuisia ohjeita hankkeiden läpiviemiseen. Asiantuntijaorganisaatioiden ohjaava ja neuvova rooli on tärkeä (esim. Valonia Oy). Vesistöjen kunnostushankkeiden omarahoituksen hankkimiseen ja hankkeiden rahoitusohjan laajentamiseen on luotava toimintamalleja, joiden avulla vesistöjen käyttäjät ja kunnostuksista hyötyvät tahot voivat osallistua aktiivisesti hankkeiden rahoitukseen.

18. Lopuksi

Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys toimii myös jatkossa aktiivisesti yhteistyössä muiden toimijoiden ja viranomaisten kanssa Kiskonjoen vesistön ja Kiskon Kirkkojärven tilan parantamiseksi.

Kuten edellä esitetystä käy ilmi, Kiskonjoen vesistön erityinen arvo tunnustettiin jo 1990-luvun alussa ja vesistön luonnontaloutta on pyritty kehittämään valtion hallinnon toimesta. Vesistön ja sen keskusjärven, Kiskon Kirkkojärven, ekologista tilaa ei kuitenkaan ole saatu olennaisesti kohenemaan, vaikka toimenpiteitä vesistön hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi on tehty EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisesti vuodesta 2000 lähtien.

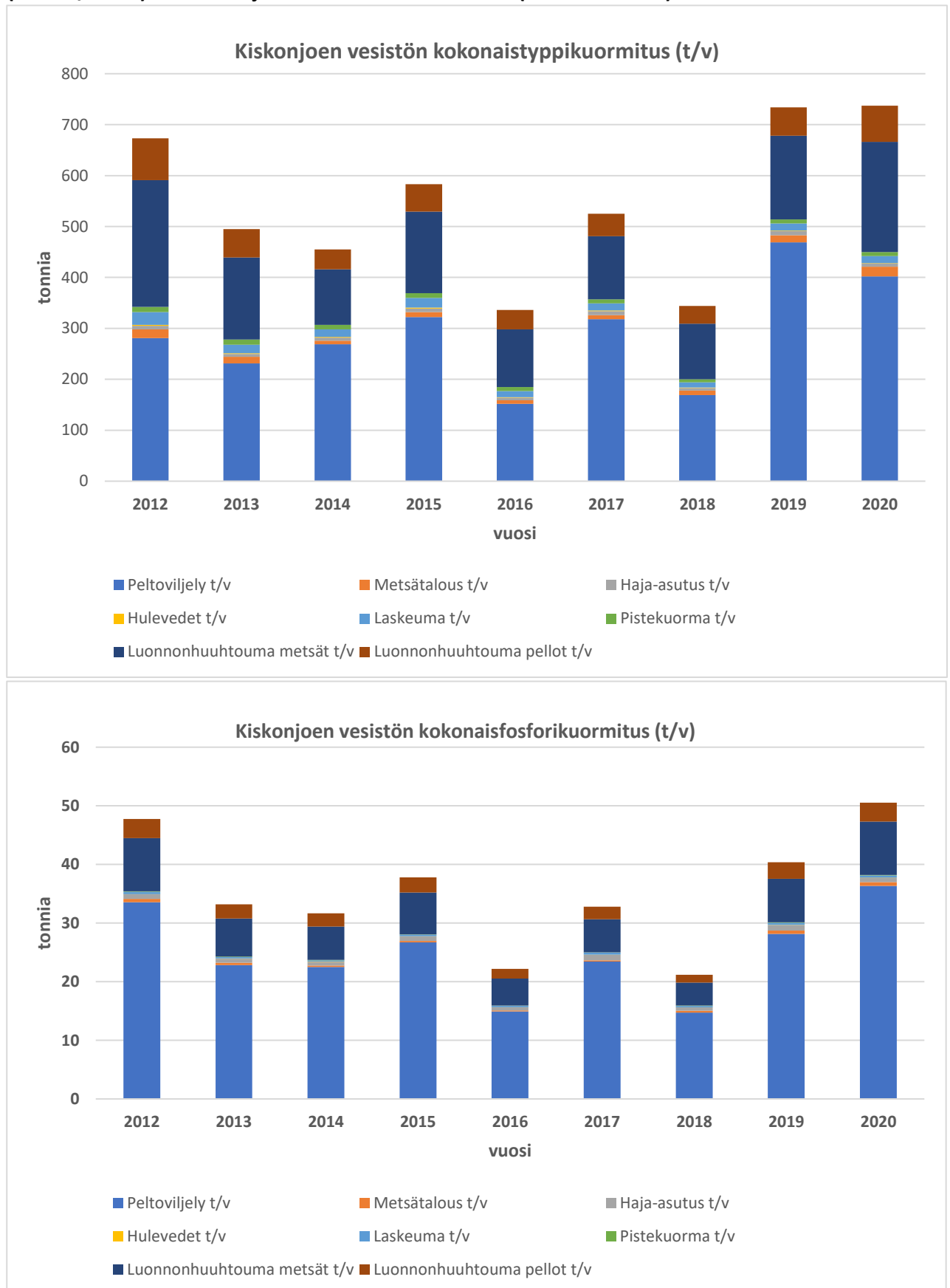
Viitaten edellä esitettyyn hoitoyhdistys toivoo, että Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Salon kaupunki ryhtyvät eri toimijoiden kanssa ripeästi

- ***panostamaan tehokkaasti arvokkaan Kiskonjoen vesistön ja Kiskon Kirkkojärven tilan parantamiseen ja seurantaan,***
- ***elvyttämään vesistön uhanalaisia kalakantoja,***
- ***parantamaan vesistön virkistyskäyttöä ja matkailupalveluja,***
- ***tukemaan voimakkaasti vesistön asukkaiden vapaaehtoistyötä ja***
- ***tuomaan kuntalaisten ja loma-asukkaiden tietoisuuteen Kiskonjoen vesistön arvo ja ainutlaatuisuus.***

Kiskossa 10.5.2021

Markku Marttinen
puheenjohtaja
Kiskon Kirkkojärven hoitoyhdistys

Liite 1. Arviot Kiskonjoen vesistön kokonaistyyppi- ja kokonaisfosforikuormituksesta (tonnia/vuosi) kuormitusjakeittain vuosina 2012-20 (VEMALA-malli).

Viitteet

Koivunen 2020: Kiskon Kirkkojärven tarkkailututkimus. Vuosiraportti 2019. Lounais-Suomen vesi- ja ympäristötutkimus Oy Nro 17-20-6504.

Lounais-Suomen ympäristökeskus 2006: Maatalousalueiden kosteikkojen ja suojavyyhykkeiden yleissuunnitelma, Kisko. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 6/2006.

Maa- ja metsätalousministeriö 2019: Itämeren meritaimenen vesistökohtaiset elvytysuunnitelmat. Alkuperäiset meritaimenkannat. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2019:27.

Turun vesi- ja ympäristöpiiri 1993: Kiskonjoen vesistön luonnontaloudellinen kehittämissuunnitelma. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja-sarja A. nro 161.

Varsinais-Suomen ELY-keskus, Suomen ympäristökeskus ja Uudenmaan ELY-keskus 2010: Kiskonjoen vesistön säännöstelyn kehittäminen. Raportti 19.8.2010 LUONNOS.

Ympäristöministeriö 1992: Eriyissuojelua vaativat vesistöt. Vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietintö. Työryhmämietintö 63/1992.

Ympäristöministeriö 2020: Suljettujen ja hylättyjen kaivannaisjätealueiden kunnostustarpeen arviointi. Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:16.